Datatilsynet

Forsvarsdepartementet
Avdeling for personell og fellestjenester
Postboks 8121 Dep

0032 OSLO

Deres ref	Vår ref		Dato
2003/00450-43/FD	2004/711-2	GS/-	12 .07.2004

HØRINGSUTTALELSE – FORSLAG FRA ARBEIDSGRUPPE OM ENDRINGER I SIKKERHETSLOVEN OG FORSKRIFT OM PERSONELLSIKKERHET

Vi viser til Deres høringsbrev av 27.04.2004 og til telefonsamtale med saksbehandler Jarle E. Holberg den 28.06.2004 hvor Datatilsynet fikk utsatt høringsfristen til 15.07.2004.

1. Generelle merknader

Datatilsynet vil innledningsvis bemerke at de lov- og forskriftsendringer som foreslås i stor grad er egnet til å forbedre rettsikkerheten i saker om sikkerhetsklarering. I vår gjennomgang av arbeidsgruppens vurderinger og forslag, er det likevel enkelte temaer vi mener burde vært belyst, og vi kan heller ikke slutte oss til samtlige av arbeidsgruppens konklusjoner.

Vi innser at bl.a. spørsmål om *innsyn* er spesiell i saker som angår sikkerhetsklarering og byr på vanskelig avveiningsspørsmål. Datatilsynet mener likevel at innsyn kan gis i når det gjelder opptak av sikkerhetssamtaler. Dette spørsmålet er drøftet nærmere i pkt. 2.

Videre savner Datatilsynet en drøftelse av *kvaliteten* i de registre som konsulteres i forbindelse med behandling av klareringssak. Gruppen har drøftet behovet for sikkerhetssamtale i saker der det kan være aktuelt å nekte klarering på grunn av økonomiske forhold. Bakgrunnen for dette er at kredittopplysningsbyråenes registre ikke alltid er oppdatert (høringsnotatet kap 11.4.3). Datatilsynet vil påpeke at problemet med manglende kvalitet, kan være like utbredt i andre registre som undersøkes i klareringssak. Vi antar at en registrering av opplysninger i politiets registre i de fleste sammenhenger vil tillegges større vekt i klareringssak enn opplysninger om økonomiske forhold.

Årsaken til at man har større kunnskap om manglende kvalitet i kredittopplysningsforetakenes registre, er den hyppige og åpne bruken av opplysningene i disse registrene. Registrene konsulteres i tilnærmet alle situasjoner der det skal ytes en form for kreditt, og vedkommende det blir innhentet opplysninger om har en lovfestet rett til gjenpart av opplysningene som er utlevert fra

kredittopplysningsforetaket til kredittyter. Feil og mangler ved opplysningene er m.a.o relativt lett å oppdage. Dette i motsetning til politiets registre der bruken som regel er skjult for vedkommende og opplysningene i stor utstrekning brukes innad i politiet. Dette innebærer at man ikke har de samme mekanismene for å få verifisert opplysninger slik tilfellet er med kredittopplysninger. Denne situasjonen gjør det ekstra viktig å kvalitetssjekke *alle* opplysninger som brukes i en klareringssak.

Datatilsynet er videre noe forundret over bruken av begrepet *personvern* enkelte steder i arbeidsgruppens rapport. Flere steder referer gruppen til individets personvern som argument for ikke å tillate innsyn eller unnlatelse av å gi begrunnelse i klareringssak (se f.eks kap 9.10 og kap 11.4.4.1). Tilsynet har vanskelig for å forstå at hensynet til eget personvern kan være begrunnelse for ikke å tillate innsyn. Andres personvern (nærstående) som også risikerer å bli sjekket i en klareringssak, kan imidlertid tjene som argument for nektelse av innsyn/unnlatelse av å begrunne avgjørelsen. Begrepsbruken er imidlertid ikke anvendt i de foreslåtte lov- og forskriftstekster, vi går derfor ikke nærmere inn på spørsmålet, men anmoder om at begrepsbruken klargjøres i motivene.

2. Bruk av audiovisuelle hjelpemidler

Datatilsynet har forståelse for den begrunnelse som gis i forhold til opptak av sikkerhetssamtaler. Det er imidlertid flere aspekter ved de premisser som legges til grunn for opptak av samtaler vi anser for problematiske.

For det første våger vi den påstand at de aller fleste vil la seg påvirke av at samtaler tas opp, enten det er ved hjelp av videokamera (lyd og bilde) eller bare lyd. En opptakssituasjon vil for mange oppfattes som ubehagelig og vil kunne ha innvirkning på hvordan man formulerer seg og hvordan man opptrer. Tolkning av materialet i etterkant kan også by på problemer – skyldes f.eks rykningene i ansiktet nervøsitet eller at vedkommende forsøker å skjule noe ? Enkelte vil ikke la seg påvirke av en opptakssituasjon, og for disse vil opptak av samtaler heller ikke representere noe problem.

Med disse forhold i mente, mener Datatilsynet at opptak av sikkerhetssamtale bør baseres på aktivt samtykke, og ikke slik det er foreslått i personellsikkerhetsforskriften § 4-2, som et passivt samtykke hvor man reelt sett ikke har noen mulighet til å motsette seg at opptak blir gjort.

Subsidiert bør et passivt samtykke være reelt, dvs at det ikke medfører noen negative konsekvenser for vedkommende å motsette seg opptak.

Opptak av sikkerhetssamtaler er begrunnet med rettsikkerhetshensyn. Likevel er arbeidsgruppen kommet til at innsyn i opptakene ikke skal gis. Datatilsynet kan ikke støtte dette, og mener at man på denne måten etablerer en paradoksal situasjon. Innsyn i opplysninger som angår en selv (og som i dette tilfellet er opptak av hva man faktisk har sagt og gjort) er i seg selv å regne for en rettsikkerhetsgaranti. Det er derfor underlig at man velger å begrunne et tiltak med hensyn til rettsikkerhet samtidig som man eliminerer et svært viktig aspekt ved rettsikkerheten. Tilsynet kan ikke se noen argumenter som taler for at vedkommende ikke skal kunne gis innsyn og mener at forslaget til sikkerhetsloven § 25 a må endres i tråd med ovennevnte.

Datatilsynet savner også bestemmelser om sletting opptak av samtaler. Etter vår oppfatning bør opptakene slettes umiddelbart etter at positiv avgjørelse er fattet og etter at klagefristen er uløpt eller klagen er ferdigbehandlet.

3. Underretning om avgjørelser

Datatilsynet mener at underretning bør gis uoppfordret også i saker der klarering blir gitt. De ulemper arbeidsgruppen peker på (fare for misbruk) må kunne oppveies ved at klareringen blir tilstrekkelig spesifisert både i forhold til sikkerhetsnivå, eventuelt stilling og periode klareringen gjelder for. Alternativt bør det som minimum gis en orientering til vedkommende fra klareringsmyndigheten om at man har mulighet til å gjøre seg kjent med resultatet etter at en positiv avgjørelse er fattet.

4. Avsluttende merknader

Når det gjelder de ulike modeller som presenteres for organisering av klareringsmyndigheter, har tilsynet ingen sterke oppfatninger. Vi er imidlertid enige i de vurderinger som er gjort i forhold til å sentralisere myndigheten og dens klageorgan.

Med hilsen

Georg Apenes
direktør

Guro Slettemark
seniorrådgiver